

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Изази свагда о дану сваке представе на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 н. месечно. — Препилата се шаље Корнелу Јовановићу, који се из љубави према позоришту примио да разашље овај лист.

СТАРИ ГЛУМАЦ.

(Наставак.)

„Исто је тако и он одговорио, па не знам шта ћу сад да радим!“

„Узми себи девојку, исмеј поштенски тога отменог господина, што обожава твоју жену, за коју ти не мариш. Та сто му мука! — у тебе су се већ толике женске заљубиле, да ти ја чисто завидим. Чисто бих волео, да сам у твојој кожи.“

„Не — не, господине грофе! Ја ћу томе човеку да рекнем: Ако се ти још једном усудиш, да само погледаш моју љубазницу, ако јој још један пут приступиш, ја ћу те убити!“

„Сабља позоришна није општра, па не може ни посећи ни убости. А у животу, Давиде, иде све друкчије, него на позорници. Ти си се сувише занимао са твојим Шекспиром. Измучио си се на позорници, па ниси кадар да судиш о животу. Али — махнимо се тога разговора. Шта ћете приказивати данас?“

„Отела.“

„Ти ћеш бити јако одликован и слављен —“ рече сад гроф, који је до сад нагло корачао по соби горе и доле, па стаде пред-а-ме. „Давиде, ја добро мислим о теби — прими мој савет. Женске не ваља пренебрегавати, али ни кињити љубомором, јер оне себе и у једном и другом случају прецењују, а тиме им муж или љубазник губи важност пред њима. Послушај ме дакле, Давиде, и буди паметан!“

„Је ли то сушта истина?“

„У осталом што се тиче онога знатнога човека, о коме си говорио,“ — настави гроф опором, мргодно; ја га познајем врло добро. Он је човек поносан, и не држи за вредно да те згази. Али увреде он не трпи, а ако баш хоћеш на силу да се тучеш с њиме, он ће те уништити као какву мушицу!“

То рекав оде у своје одаје, а мене остави на само са два снажна слуге.

После подне дође шаптач к мени.

Донео ми је неке извештаје о Корнилији. Можда је још и невинна, и ја ћу онда бити сретан. А можда је цела ствар само сплетка, што ју је удесио управитељ, тај прости подводник? Испрва ме гроф није са свим схватио, јер се шалио. — Гром и пакао! Ако ли је та шала била подсмех? После је био озбиљан — но Корнилија не мора за то још бити крива. Шала и збиља. Гроф — управитељ — Корнилија — но морам се уверити, морам се осведочити!

„Ја не хватам трагова глумцима, нити сам њихова ухода, а није мој посао ни да послушам, шта ко ради и говори,“ — рече шаптач. „Позорински слуга носи обично љубавна писма. Он је гласоноша. Јако бих се радовао, да се могу дочепати кога писма, да те уверим и осведочим! Али време је већ да себи избијеш из главе те мисли, те да се опет вратиш позорници. Хајд’ да читамо твсју улогу.“

„Добро дакле, данас ћу играти тако величавно и силовито, да ће се застрашити сви љубоморни и да ће задрхтати сви заводници. Читај —“

Шаптач поче читати. Слушао сам га веома пажљиво. Проникао сам кроз карактер своје улоге. За сваку речцу нашао сам прави израз и згодан нагласак, а тако исто и кретање. У Отелу сам осећао свој рођени живот, осећао сам бол са неверне љубави. Чисто сам схватао какво је то уживање видети је како умире, да не може више ни она кога, ни њу ко год љубити, до ли само ја.

Спустило се вече. Прочитао сам још један пут своју улогу, па одем у корнилијину облачионицу.

Врата су затворена. Мислио сам да има кога код ње, те закуцам и повичем громко:

„Отвори!“

„На што та вика?“

„Нема никога код тебе. Добро, можда си и невина. Јеси ли добро проучила своју улогу? Јеси ли права Дездемона?“

„Јесам, богме! Као Дездемона бојим се твога црног лица и твојих очију, што севају!“

„Ја сам Отело — по свој прилици за то, што сам црн, и што нисам нежан удварач — као други ласкави гиздавци!“

„Ти си се већ уживио у своју улогу, кад ми из ње одговараш речима отеловим. — Давиде, ти си болестан. Боље би било, да не играш данас!“

„Зар не чујеш како је публика нестрпљива. Она очекује Отелу. Све цвеће покуповано је по вароши. Данас можемо венце употребити за узглавље. Ноћас ћу остати код тебе Корнилију!“

„Ти само збијаш шалу.“

„После позоришта отпратићу те кући, па се не ћу више сдвајати од тебе. Притиснућу те на своје груди, па ћу им се смејати у очи, тим јадницима, што те хоће да отргну од мене!“

„Хоћеш ли доиста доћи?“

„Па зар ти не ћеш да ти дођем? — Ваљда си коме другом обећала рочиште? Говори, неверо!“

„Не мучи ме, молим те! Загрли ме, па ме пољуби!“

„Не — то не ћу! За то ћемо ноћас имати доста времена. А сад гледај, те се обуци брзо, јер је већ звонило. Публика је већ нестрпљива. Здрав, Дездемоно. Отелу је љубоморан!“

Завеса се отвори, те се отпоче приказ „Отела“. У прва два чина просањао сам опет прве дане наше сретне љубави. Само ме је по каткад дражило лице грофово из ложе. Дошло ми је по који пут, да баџим свој нож на њега. У трећем чину осећао сам опет оне муке, што их већ од године дана познајем и патим.

Сваки песник има по један свој спев, у који пресади сву своју душу; а сваки глумац опет има своју улогу, у којој приказује себе самог, и у којој још и надмаша себе самог. — Моја најбоља улога била је Отелу. Није се заман Корнилија још у трећем чину тако страшила од мене.

Она је играла траљаво и јадно. А зар је и могла другчије играти? Ха, та она није била ни налику на Дездемону! Па ипак су јој добаџивали венце, а мене су на крају четвртог чина наградили звиждањем. Звиждите само, звиждите, али онда, ако не будем прави Отелу!

У осталом, долази још последњи чин. Сад ћу да вам покажем шта је кадра уметност да учини. Или сам ја шуша, шепртља, или су ваша срца од камена. Плакаћете ви и лелегати, а ја ћу се смејати вашој лудости!

Пре него што ће се почети пети чин, дође шапчач журно к мени.

„Једва један пут!“ — рече. „Ево ти доказа! Узми то писмо. Сад сам га баш позоришном слуги истргао из шака. Ја морам доле, јер пети чин већ почиње!“

Писмо је било адресовано на грофа, а писала га је Корнилија. Ево шта је било написано у том кобном писму:

(Наставиће се)

Ж И С Т И Ћ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Звонар богородичине цркве“. Романтична драма у 5 чинова са предигром. По Виктор Иговом роману: „Nôtre-Dame de Paris“ прерадила Шарлота Бирх-Пјајферова, с немачког превео Јован Ђорђевић) приказан је 2. фебруара у нашем народном позоришту.

Кад говоримо о „Звонару богородичине цркве“, немамо посла у првој линији са писцем драме него са писцем романа: „Nôtre-Dame de Paris“. Виктор Иго је познат као добар романиста, који вешто износи на видело мане друштвене; можемо рећи, он је тенденцијозан романиста, но у овме је роману врло тешко наћи тенденције. Ми нисмо у стању из ближе казати, за што је овај роман написан: да ли да публику забави,

да јој прекрати време. Тенденције нема дакле, али ипак није роман таки, као што су остали, који дају читаоцу читав ланац љубавних осећаја, пуно интрига и бог те пита шта још, па кад све то скупиш у целину а оно је — велико нашта.

Карактерне црте особа у роману изведене су доследно. Особито је верно нацртан сталан карактер Есмемалдин. Умрети је тешко, али она усхићено и радосно виче реч „умрети“, та њено благо, њено све, њен љубазник је мртав, па на што и она да живи. Све понуде архиђаконове одбија, и онда га се највише гнуша, онда га баш највише мрзи, кад јој нуди живот, слободу, ако само заборави драгана свог, ако више не изусту кобно име „Феб“. Па какав је архиђа-

кон, слуга црквени? Борбу душевну видиш му на сваком покрету, али ипак остаје средњовековни свештеник; мучи га и гризе, што да љуби, кад љубити не сме, па још како страшно; страст га гони, он злочине чини, он пада из недеља у недељу. А шта да кажемо о Квазимоду. Телесна је ругоба његова само за то представљена, да нам боље и јасније покаже поштен и ваљан карактер. У телесној ругоби, у гадном телу, скривена је најчистија, најлепша душа. Јесте, он и онога криви, на послетку и живот одузима ономе, који га штити, који га брани и то све за то, што види, да девојка због њега страда, што дознаје, да је наклена душа у оделу поповском. Па зар то није ваљан, примеран, честит карактер?

У другој линији имамо посла са писцем драме. Да човек није читао на листу, ко је написао комад, ипак би погодио ко је писац, ако је само имао прилике гледати који год комад од Бирх-Пфајферове. Сва њена парчад провејава тежња за ефектом. сва њена парчад пуне „срцепарајуће“ сцене. Звонар је пун и једнога и другога и ми не можемо рећи, чега је више у њему. Нервозан човек готово да није у стању седети и гледати. Ово су мане и то замашне мане у Бирх-Пфајферове. Поред тога још и сами представљачи, особито гђа Максимовићка и гђа Ружићка, јако је потпомагаху у њеној мани: а то тиме, што су вешто и „чувствително“ представљали све сцене, које већ по себи јако чувства убуђују.

Представа је испала на задовољство публично. Ми чисте не знамо, кога пре да споменемо, а да не увредимо једног или другог, једну или другу. Језујита архијакон нашао је себи равнаго у г. Ружићу, али само на даскама. Игра му беше одмерена и тиха, са свим је одговарала притворној благости поповској, али је ипак на сваком месту вешто показао и уједно брзо загладио немир душевни. Квазимодо, звонар, г. Рајковић, имао је са доста мало речи да представи добро, па то је и учинио. Кад је воља у глумца, све може постићи. Гђа Ружићка представила нам је у предигри завидљиву сељанку, а у драми слабу женску природно и без свакога усиљавања. Гђа Максимовићка беше овога вечера права претваралица. Она нас је досад варала, да не може представљати природно и без афектирања. Њена игра заслужује потпуну похвалу. Само нешто. У сцени са матером на вратима, па то будуће тише дише и боље да пази на материно приповедање. Г. Лукић има рђаву навику да обрвама јако миче. Глумца, ко је рад да глуми, мора и кретањем дати израза речима, али тек мора знати згодно све урадити. Гести морају одговарати речима, иначе је *contradictio in adjecto*, иначе сам себе туче. Остали су вршили своје.

Са задовољством спомињемо још, да је на Сретеније позоришна сала пуна била, као нигда догле. Ми смо се питали: од куд то? Три су околности, које нам на ум падоше: претплата, свегац и „романтична драма“. Претплата је довела све претплатнике, свегац послао много из нашег занатлиског и простог реда, „романтична“ драма примамила је много младих, много лених красотица. Публици је доста топло било, али не тако, да се не може позориште увек тако напунити. Нек нама кане и која капљица зноја — ако се помоћи не можемо — са чела, али ће и благајни која фронтна више. Ми ћемо се мало загрејати, али ни народном мезинчету — позоришту неће ладно бити. С М.

П О З О Р И Ш Т Е.

* (Народно позориште у Загребу.) „Vienac“ пише: „Дне 14. јануара доживисмо у нашем позоришту демонстрацију. На корист гђе Прикрилове певала се гунодова опера „Маргарита“. Корисница добила је силесију китица, песама, златна накита, неколико венаца, шта више и венац од лаворике. Свакако је лепо, да публика младе домаће таленте храбри одликом, али то је више било од обичне одлике, јер представа „Маргарите“ није баш толи изврсна била: то беше демонстрација против неких намера, а госпођица Прикрилова је то по својој чедности ваљда и разумела. Шапће се, а нема сумње да има у том шануту мрве истине, како неки раде, да уклоне хрватску оперу, а да уведу кроз талијанску. Као да је нека плетва, да се међу нама увек нађе домаћих људи, којима је зазорно, што је домаће. Тај је шанат продрљо у опћинство, које се и онако љути за што г. Мирски, који није најбољи баритон, што смо га имали у Загребу, не пева хрватски. Не давно је и гђа Ђунти Барбера — којој као уметници част — ванредно одликована била, па ето дне 14. јануара доживисмо реакцију; демонстрација се дакле много више тичала Хрватце, него ли певачице. То је кључ живахним призорима од 14. јануара. — Гђа Прикрилова, како је тек пошла стазом уметности, те јој се глас није јоште довикнуо пуној драматској снази, није да како могла успети као савршена уметница, али поједини призори пођоше јој лепо за руком. У тој управо огромној задаћи, показала је и мимичког талента, али у неким призорима (смрт валентинова, приказ пред црквом), остави је природност. Фауста певао је Грбић, много боље од г. Де Негрија. Колики је вештак Грбић у глаубеној декламацији, видело се у тој представи. Дивна појевица у призору пред маргаритином кућом изчезла је за свим. Баканал је испуштен. У кратко „Маргарита“ била је у Загребу већ више пута много боље певана, него последњи пут. Али још *ad vocem* одлике. Кад је наше опћинство толи пријазно и дарезљиво према оперним певачицама, питамо, не би ли праведно било, да нешто свога уметничкога узхита штеди и за нашу изврсну кроз и кроз хрватску драму? Тоша Јовановић није, до душе, кришом побегао за то, што му се његова племенита душа расплакала над судбином драме — како он то у својој апологији врло сентиментално и комички приповеда, — али истина је, да опћинство драме не цени доста. А то је срамота!“

* (Туђе мишљење о нашем позоришту.) Лист „Љвидџ“, што излази на мађарском језику у Новом Саду, пишући о представама нашег позоришта, вели између осталог ово: „О позоришној дружини уопште можемо рећи само оно, што је добро. Сваки члан труди се да одржи оно лепо име, што га је српско позориште стекло. Избор приказаних комада доказује, да управа има естетичан укус, да је у томе руководе виши уметнички обзир. У репертоар су уврштиване најразличитије врсте од драма. Видели смо до сада комаде из пера вештих Француза, комаде из драмске књижевности других народа, па комаде из српског народног живота. Управа се труди, да задовољи разноврсне захтеве публике, али за то ипак не даје неморалних, или других каквих позоришних игара, које би вређале добар укус и фнији осећај. И облачењу нема приговора. Одећа увек одговарају историској верности.“

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

22. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ 14.

У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 6. ФЕБРУАРА 1879.

Већином с новом поделом улога први пут:

ЛОВУДСКА СИРОТИЦА.

Позоришна игра у 2 раздела а 4 чина, написала Шарлота Бирх-Пфајфрова, прево А. Мандровић.

Први раздео:

Џ Е Н А.

У једном чину.

О С О Б Е:

Сара Ридова, богата удовица	Д. Ружићка.
Џон, син јој, петнаест година стар	Љ. Зорићева.
Капетан Хенрик Витфилд, брат јој	Зорић.
Др. Блекхорст, настојник сиротињског завода	Јовановић.
Ејра, сиротица	С. Максимовићка.
Бесија, васпитатељка код госпође Ридове	Б. Хаџићева.

Збива се у Гечиду код госпође Ридове.

Раздео други:

Р О Ч Е С Т Е Р.

У три чина.

О С О Б Е:

Лорд Роланд Рочестер	Ружић.
Лорд Клодн	Рајчевић.
Францис Стенворт, баронес	Марковић.
Сара Ридова	Д. Ружићка.
Њорђина Клеренсова, удовица	Л. Хаџићева.
Капетан Хенрик Витфилд	Зорић.
Јудита Харлејева	Ј. Поповићева.
Цена Ејра	С. Максимовићка.
Сам	Лукић.
Патрик	Добриновић.

Догађа се на осам година после првога раздела у Торнфилд-Халу, имању рочестровом.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.